

Truede arter og naturtyper i Barentshavet

Innholdsfortegnelse

Truede arter og naturtyper i Barentshavet

Publisert 27.06.2017 av Overvåkingsgruppen (sekretariat hos Havforskningsinstituttet)

Mange av de mest truede marine artene som Norge har et særskilt forvaltningsansvar for finnes i havområdet Lofoten-Barentshavet. 26 av artene som er vurdert som truet i den norske rødlista fra 2015 har sitt leveområde her og på Svalbard. To naturtyper er med på rødlista over naturtyper, som kom ut i 2011. Høsting, ødeleggelse av leveområder og forurensning er de viktigste påvirkningsfaktorene. Noen arter er også negativt påvirket av klimaendringer.

Krykkje er den mest utpregede sjøfuglen av våre måker. Den er klassifisert som sterkt truet på rødlista som kom i 2010. Lomvien regnes som kritisk truet. Flere andre sjøfuglarter som holder til Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten er oppført på rødlista. Foto: Kim Abel, naturarkivet.no

Flere sjøpattedyr er ført opp på rødlista som kom i 2010. Isbjørn, steinkobbe oter og hvalross er klassifisert som såbare. Grønlandshvalen er kritisk truet. Klappmyss og narhval er klassifisert som sterkt truet. Foto: Steve Amstrup, Wikimedia Commons

Vanlig uer har endret klassifisering fra sårbar til sterkt truet i den nye rødlista som kom i 2010. Blålange og brugde er også klassifisert som sterkt truet, mens ål, storskate og pigghå er klassifisert som kritisk truet. Foto: Havforskningsinstituttet

Sandmuslingen (*Mya arenaria*) lever nedgravd nede i fjæra. Den er klassifisert som sårbar på rødlista fra 2010. Foto: Wikimedia Commons

Øyekorall (*Lophelia pertusa*) er oppført på i kategorien nær truet på rødlista fra 2010. Foto: NOAA Ocean Explorer, Wikimedia Commons

FAKTA

Fakta om rødliste for arter og naturtyper

Norsk rødliste for arter er en oversikt over arter som er vurdert å ha en risiko for å dø ut fra Norge. Artene på rødlista er plassert i ulike kategorier, vurdert ut fra et kriteriesett som er utviklet av Den internasjonale naturvernunionen (IUCN). Kriteriesettet er bygd opp av fem kriterier, som i tråd med [metodekapittelet i rødlista](#) grovt kan sammenfattes slik:

- sterk populasjonsreduksjon
- begrenset utbredelsesområde eller forekomstareal, pågående nedgang og fragmentering
- begrenset populasjonsstørrelse, pågående nedgang og små delpopulasjoner
- svært få reproduksjonsdyktige individer, eller svært begrenset forekomstareal
- risiko, det vil si kvantitativ analyse av risiko for utdøing

Norsk rødliste for naturtyper tar utgangspunkt i Artsdatabankens klassifiseringssystem for naturtyper fra 2009. Kriteriesettet som er benyttet er:

- reduksjon i areal
- få lokaliteter og reduksjon
- svært få lokaliteter
- tilstanden er vesentlig endret

I 2011 ble marine naturtyper vurdert og klassifisert for første gang, og de har foreløpig ikke blitt revidert.

STATUS OG TREND

Status og trender i Barentshavet

Sammenliknet med 2010 er fire av de 26 artene i Barentshavet- Lofoten som er vurdert som truet på den norske rødlista fra 2015, vurdert som *mindre* truet. For seks arter er situasjonen vurdert som mer alvorlig. Dette gjelder fire sjøfugler (havhest, alke, makrellterne og polarlomvi på Svalbard) og blåhval og ringsel (Svalbard). Situasjonen for grønlandshval, storskate og lomvi på fastlandet er fortsatt svært kritisk. Sabinemåke på Svalbard er den eneste av sjøfuglene som har endret kategori til en mindre truet. Resten av artene er plassert i samme kategori.

Blant fiskeartene er det nå bare storskate som regnes som kritisk truet (CR). For snabeluer har tilstanden forbedret seg så mye at den har gått ut av lista for truede arter. Det samme har ikke skjedd for vanlig uer, som fortsatt regnes som sterkt truet (EN). Også for ål og pigghå har det skjedd en endring til en bedre kategori selv om begge fortsatt regnes som truede.

Også for steinkobbe har det skjedd en endring slik at denne nå ikke regnes som truet. Steinkobbe som befinner seg nær Svalbard har ikke hatt samme oppgangen og regnes fortsatt som truet.

Av arter som pr i dag ikke er listet som truet men som det likevel er verdt å merke seg er at polartorsk (*Boreogadus saida*) har endret status fra livskraftig (LC) til nær truet (NT). Det samme har blåsteinbit (*Anarhichas denticulatus*). For polartorsk tyder toktdata på en nordlig og østlig forflytning de senere årene og en sannsynlig reduksjon i tallrikheten ved Svalbard. Basert på forskningsdata for perioden 1980-2008 viser polartorsken en preferanse for temperaturer mellom 2- 5.5°C. Områder med denne temperaturen er blitt kraftig redusert de senere årene.

I den ene tabellen under presenteres en oversikt over de truede artene i Barentshavet og havområdene ved Lofoten – Vesterålen samt Svalbard. De truede artene er plassert i følgende kategorier:

- CR = kritisk truet
- EN = sterkt truet
- VU = sårbar

I tillegg kommer kategoriene:

- NT = nær truet
- LC = sikre bestander (levedyktige)
- DD = datamangel
- NA = ikke egnet, skal ikke vurderes

Rødlista for naturtyper bygger på Artsdatabanken sitt inndelingssystem "Naturtyper i Norge". I de marine dypvannsområdene i Barentshavet finner vi to truede naturtyper: - korallrev (VU) og grisehalekorallbunn (VU).

Utover disse er flere arter og artsgrupper vurdert, men det er generelt store kunnskapsmangler og er derfor vanskelig å håndtere. For eksempel er det mangel på kunnskap knyttet til svampsamfunn og andre habitater som gjør det vanskelig å vurdere status i henhold til rødlista.

Tabellene under viser et utvalg arter og naturtyper som vurderes å være relevante for forvaltning i planområdet. Invertebrater og alger er ikke tatt med, med unntak av koralldyr. Arter som er merket med * gjelder Svalbard. Marine naturtyper på grunt vann er ikke tatt med. For sjøfugl har vi holdt oss de som omtales som klassiske sjøfuglarter. Dette vil si at de har marin tilknytning hele året.

Tabellen viser truede arter og hvilken truethetskategori artene ble plassert i rødlistene fra 2006, 2010 og 2015. Den viser også hva slags menneskelig og naturlig påvirkning som kan ha betydning for artene. De som er markert grønn hadde en forbedring i utviklingen fra 2010-2015. De som er farget med rødt hadde en forverring i utviklingen.

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Status i rødliste fra			Påvirkningsfaktorer
		2006	2010	2015	
Pattedyr		2006	2010	2015	
<i>Phoca vitulina</i>	Steinkobbe	VU VU*	VU VU*	LC VU*	Fastlandsbestanden av steinkobbe er vurdert som levedyktig *Svalbardbestanden – klimaendringer, risiko for oljeutslipp
<i>Pusa hispida</i>	Ringsel*		LC	VU	Påvirkning på habitat (klimaendringer)
<i>Ursus maritimus</i>	Isbjørn *	VU	VU	VU	Klimaendring, menneskelig forstyrrelse, forurensing, påvirkning på habitat (framtidige petroleumsaktivitet),
<i>Odobenus rosmarus</i>	Hvalross*	VU	VU	VU	Menneskelig forstyrrelse, påvirkning på habitat, klimaendringer, risiko for framtidige forurensing
<i>Cystophora cristata</i>	Klappmyss*	VU	EN	EN	Høsting (opphørt), klimaendringer
<i>Balaena mysticetus</i>	Grønlandshval	CR	CR	CR	Påvirkning på habitat, klimaendringer, høsting (historisk)

<i>Lutra lutra</i>	Oter	VU	VU	VU	Høsting (flora og faunakriminalitet), påvirkning på habitat, forurensning
<i>Monodon monoceros</i>	Narhval	DD	EN	EN	Klimaendringer
<i>Balaenoptera musculus</i>	Blåhval	NT	NT	VU	Høsting (historisk)
Fisk					
<i>Dipturus batis</i>	Storskate	DD	CR	CR	Høsting (uregulert), tilfeldig dødelighet
<i>Anguilla anguilla</i>	Ål	CR	CR	VU	Forurensning, høsting (opphørt), påvirkning på habitat, tilfeldig dødelighet, påvirkning utenfor Norge
<i>Squalus acanthias</i>	Pigghå	CR	CR	EN	Høsting (opphørt), klimaendringer, tilfeldig dødelighet
<i>Molva dypterygia</i>	Blålange	VU	EN	EN	Høsting, menneskelig forstyrrelse, tilfeldig dødelighet, forurensning
<i>Sebastes norvegicus</i>	Vanlig uer	VU	EN	EN	Forurensning, høsting, menneskelig forstyrrelse, tilfeldig dødelighet
<i>Sebastes mentella</i>	Snabeluer	VU	VU	LC	Nå vurdert som livskraftig bestand. Forurensning, høsting, tilfeldig dødelighet
<i>Lamna nasus</i>	Håbrann	VU	VU	VU	Høsting (opphørt), klimaendringer, tilfeldig dødelighet
Fugl					

<i>Uria aalge</i>	Lomvi	CR VU*	CR VU*	CR VU*	Høsting (påvirkning på næringsdyr), påvirkning fra stedegne arter
<i>Cephus grylle</i>	Teist	NT	VU	VU	Fremmede arter (predatorer), høsting (påvirkning på næringsdyr), menneskelig forstyrrelse
<i>Fratercula artica</i>	Lunde	VU	VU	VU	Høsting, påvirkning fra stedegne arter (næringsdyr, predatorer)
<i>Alca torda</i>	Alke	NT*	VU EN*	EN EN*	Høsting (påvirkning på næringsdyr), påvirkning fra stedegne arter (næringsdyr, predatorer), klimatiske endringer
<i>Rissa tridactyla</i>	Krykkje	VU	EN	EN	Høsting (påvirkning på næringsdyr), fremmede arter (predatorer), klimatiske endringer
<i>Sterna hirundo</i>	Makrellterne	VU	VU	EN	Påvirkning fra stedegne arter (næringsdyr),
<i>Uria lomvia</i>	Polarlomvi*	NT	VU	EN	Høsting (påvirkning på næringsdyr), påvirkning fra stedegne arter
<i>Pagophila eburnea</i>	Ismåke*	EN	VU	VU	Forurensing, klimatiske endringer
<i>Xema sabini</i>	Sabinimåke*	EN	EN	VU	
Koralldyr					
<i>Radicipes gracilis</i>	Grisehalekorall			VU	Påvirkning på habitat

Tabellen viser endring i kategori til truede arter i Barentshavet og områdene utenfor Lofoten. Vurdert status er angitt for 2006, 2010 og 2015.

*eierler artsforekomster på Svalbard. Kilde: Norsk rødliste for arter 2015. Kategoriene LC og NT står for levedyktig hhv nær truet, DD innebærer at det er mangel på data. Rødt=forverring, gult=bedring, grønt=ikke truet

Vitenskapelig navn	Norske navn	Plassering 2011	Påvirkningsfaktorer
--------------------	-------------	-----------------	---------------------

<i>Lophelia pertusa</i>	Korallrev	VU	Påvirkning på habitat
<i>Radicipes</i> sp.	Grisehalekorallbunn	VU	Påvirkning på habitat

Truede naturtyper i Barentshavet og områdene utenfor Lofoten. Kilde: Norsk rødliste for naturtyper 2011.

ÅRSAKER

Årsaker til trendene

De artsgruppene som er tatt med her er de som det foreligger tilstrekkelig data for. Hva som er den største påvirkningsfaktoren vil variere fra artsgruppe til artsgruppe. For de fleste, inklusive de vurderte naturtypene, ser man at menneskelig aktivitet i form av høsting, ødeleggelse av leveområder eller forurensning er de viktigste påvirkningsfaktorene. Noen arter er også negativt påvirket av klimaendringer.

KONSEKVENSER

Hva er konsekvensene?

Fra 2010 til 2015 ble fire arter i Barentshavet og Lofoten vurdert til en bedre kategori i henhold til rødlista. To arter (snabeluer og steinkobbe) er ikke lenger vurdert som truet. For fiskeartene har man en bedring i kategorien og man kan her si at man er på rett vei. For sjøfuglene har statusen forverret seg. Årsaken til dette er sammensatt, men det pekes på både mattilgang og klimatiske endringer som en viktig påvirkningsfaktor.

OM INDIKATOREN

Mer om overvåkingen

Vil du vite mer om hvordan overvåkingen skjer, kvalitet og usikkerhet ved dataene osv. kan du lese mer her:

› Overvåking av truede arter og naturtyper i Barentshavet

Indikator for Barentshavet >

Dette er en av mange indikatorer for miljøtilstanden i Barentshavet.

Det finnes indikatorer for havklima, plankton, bunndyr, fisk, sjøfugl, forurensning og menneskelig aktivitet.

Vi kan ikke overvåke alt.

Overvåkingsgruppen for de norske havområdene har derfor valgt ut et sett indikatorer, som gir viktig kunnskapsgrunnlag om miljøtilstanden i Barentshavet.

Kategorier på Rødlista

>

- **Regionalt utdødd – RE**

Arter som tidligere har reprodusert seg i Norge, men som nå er utryddet (etter 1800)

- **Kritisk truet – CR**

Arter som har ekstremt høy risiko for utdøing (50 prosent sannsynlighet for utdøing innen tre generasjoner, minimum 10 år)

- **Sterkt truet – EN**

Arter som har svært høy risiko for utdøing (20 prosent sannsynlighet for utdøing innen fem generasjoner, minimum 20 år)

- **Sårbar – VU**

Arter som har høy risiko for utdøing (10 prosent sannsynlighet for utdøing innen 100 år)

- **Nær truet – NT**

Arter som ligger tett opp til de tre kategoriene over, eller som trolig vil være truet i nær fremtid

- **Datamangel – DD**

Arter hvor vi mangler kunnskap for å gjøre en vurdering av risiko, men vi antar at arten skal være med på lista